

ROVATVEZETŐ:

Dr. Szalay László *egyetemi docens*

UFO és társai – a lapos őszibarackok

Dr. Szalay László, Gyökös Imre Gergő, Dr. Timon Béla

BCE Kertészettudományi Kar, Gyümölcsstermő Növények Tanszék

Az őszibarack szüreti időszakában egyre több helyen találkozhatunk az üzletekben különleges, lapos formájú fajták gyümölcseivel, amiket újdonság értékük miatt többnyire drágábban árúsítanak, mint a hagyományos fajtákat. Az őszibarack őshazájában, Kínában már nagyon régóta ismerik ezeket a fajtákat, de Európában és Amerikában csak a 20. század második felében terjedtek el.

A lapos őszibarackfajták fő problémája, hogy a gyümölcs közepe nagyon elvékonyodik a fejlődés során, a csonthéj is gyakran fölreped, és a gyümölcsöt károsító kórokozók ezen a sebfelületen be tudnak hatolni és tönkre tudják tenni a gyümölcsöt, még mielőtt megérne. A nemesítőknek elsősorban ezt kellett megoldani ahhoz, hogy piacképes fajtákat állíthassanak elő.

A mediterrán térség lapos őszibarackfajtái

A lapos őszibarackfajták nemesítésével *Olaszországban* kezdtek el először intenzíven foglalkozni az 1970-es évektől. A nemesítési program eredménye az **UFO sorozat**, amelyet fokozatosan dobtak piacra. A 2000-es évek elejétől már a fajtasor 9 tagja telepíthető, amelyeket sorszámmal különböztetnek meg egymástól, és egy *érésű sort alkotnak*. A legkorábbiak, az UFO 1 és UFO 2 még kis gyümölcsűek, nem igazán piacképesek. Az első jó minőségű fajta az UFO 3, amely

1. kép Lapos őszibarackok egy spanyolországi szupermarketben

Olaszország középső részén június 15-én kezd érni (több év átlagában). Ezt követik sorban a sorozat többi tagjai, egészen az UFO 9-ig, amelynek átlagos érési ideje Olaszország középső részén szeptember közepén van. Délen néhány nappal korábbi, északon néhány nappal későbbi az érés. Az UFO sorozat tagjainak gyümölcse molyhos felületű, az 5-ös, a 7-es és a 8-as sárga húsú, a többi fehér húsú. Emilia-Romagna tartományban, Nápoly környékén és egészen délen, Basilicata tartományban sok ültetvényben telepítették, főként a sorozat júniusban és júliusban érő tagjait.

Spanyolországban szintén nagy fantáziát láttak a lapos őszibarackokban. Mivel az olaszországihoz nagyon hasonló a klímájuk, először az UFO sorozatot kezdték el termesztetni. Emellett saját nemesítési programba is fogtak, aminek már látszanak az eredményei. A **Regalcake sorozat** sorszámmal ellátott tagjai július közepe és szeptember közepe között érnek a spanyolországi termőhelyeken. Murcia tartományban és Katalóniában vannak a legjelentősebb lapos őszibarack ültetvények. 2000-től fokozatosan futtatták föl a termesztést, és nagy hangsúlyt fektettek a *reklám és marketing*

munkára, nemcsak otthon, hanem külföldön is. A reklámkampány azt hangsúlyozza, hogy ezeket a gyümölcsöket könnyebb kézbe fogni és fogyasztani, mint a hagyományos kerek fajták gyümölcsseit, emellett az ízük, élvezeti értékük ugyanolyan jó. Európa fő ellátójává szeretnének válni lapos őszibarackból. Magyarországon is találkozhatunk az üzletekben a spanyol lapos barackokkal már június utolsó napjaitól. Az Európán kívüli piacokra is igyekeznek betörni. 2008-ban az összes spanyolországi őszibaracktermés 4,6 %-a volt lapos barack, 2010-ben ez az arány megközelítette a 10 %-ot. Az előrejelzések szerint idén 16 %-ot fog kitenni a lapos fajták aránya az összes spanyolországi őszibaracktermésből (1. kép). Ez az arány várhatóan nem fog tovább növekedni, mert a telepítési kedv alábbhagyott a nyomott árak miatt.

Az olaszokkal és a spanyolokkal párhuzamosan *Dél-Franciaország*-ban is nagy erővel fogtak hozzá a lapos őszibarackfajták nemesítéséhez. A molyhos fajták mellett, mint például a 'Platifirst' és az 'Ornella', sima héjú fajtákat, tehát lapos *nektarinokat is előállítottak*. Sárga húsú lapos nektarinfajtáik a 'Mesembrine' és az 'Oriola'.

A mediterrán térség nemesítőinek köszönhetően ma a termesztők egy olyan fajtasorból választhatnak, amelynek tagjai június elejétől szeptember végéig folyamatosan érnek egymás után. Vannak köztük molyhosak és nektarinok, mindkét típusból fehér és sárga húsúak egyaránt. A nemesítők és a fajtaértékeléssel foglalkozó kutatók sok információt közölnek a fajtákról, de a nagyobb arányú telepítés előtt a termesztőknek nem árt kipróbálni a fajtákat saját termőhelyükön, és meggyőződni arról, hogy a fajtasorból melyek termesztethetők náluk eredményesen. *Magyarországon óvatosan* kell velük bánni. Mivel tőlünk melegebb klímájú helyeken nemesítették ezeket a fajtákat, nálunk eléggé *fagyérzékenyek*.

Többféle csomagolásban találkozhatunk az üzletekben ezekkel a gyümölcsökkel. Hagyományos kiszerelésben, kisebb és nagyobb műanyag dobozokban lehálózva,

2. kép Lapos nektarin különleges csomagolásban

feliratozva, de a különleges alakjuk lehetővé teszi az aszalt fügéhez hasonló módon történő csomagolást is, egymáshoz illesztve, hosszúkás csomagban, celofánnal körülvéve (2. kép).

Magyar nemesítési eredmények

Van egy *magyar nemesítésű lapos őszibarackfajta* is. A 'Remény' nevű fajtát Budapesten, a Kertészeti Egyetem Genetika és Növénynevelés Tanszékén Tamássy István és Pejovics Bogdán nemesítette, és *1970-ben kapott állami elismerést*.

Augusztus elején érő gyümölcsei jó ízűek, tetszetős külleműek. Gyengén molyhos felületükön szép piros fedőszín alakul ki. Néhány magyarországi ültetvényben telepítették, de *nem terjedt el*, mert gyümölcsei nagyon gyorsan puhulnak éréskor, ezért távolabbi piacokra nem szállítható.

Soroksáron, a Budapesti Corvinus Egyetem Gyümölcsstermő Növények Tanszékének génbanki fajtagyűjteményében jelenleg 4 lapos őszibarackfajta található. Dr. Timon Béla, a tanszék korábbi vezetője, Kínából és Oroszország területéről sok őszibarack genotípust gyűjtött be, köz-

3. kép A Pen Tao gyümölcsei repedésre hajlamosak

4. kép K 8-as jelzésű kínai lapos őszibarack gyümölcsei

tük lapos gyümölcsű fajtákat is. Egy ősi, kissé kesernyés ízű, krémszínű húsú, nem túl nagy gyümölcsű típus a Pen Tao névre hallgat (3. kép). Fő értéke és érdekessége, hogy a nemesítők ezt használták fel legfőbb genetikai forrásként az új, piacképesebb fajták előállításához. A 'Remény' fajtának is ez az egyik szülőpartnere, a másik pedig az amerikai 'Ford'. A gyűjteményünkben található másik kínai lapos őszibarackfajta

K 8-as kódszámmal került Soroksárra (4. kép). Ennek sokkal nagyobb méretű és élvezhetőbb gyümölcsei vannak, augusztus közepén érik. Külleme a mai piaci követelményeket nem elégíti ki, mert éretten is zöldes színű a gyümölcs felülete nagyon kevés fedőszínnel. Húsa fehér, lédús, jó ízű. Hibája, hogy érett állapotban is nehezen válik el a fájától, szedéskor gyakran beszakad a gyümölcs húsa, mert a kocsány a

5. kép A Nyikitai laposbarack a soroksári fajtagyűjteményben

fán marad. Fája sajnos eléggé pusztul, nem szereti a magyarországi viszonyokat. A 'Nyikitai laposbarack' nevű fajtát is Dr. Timon Béla hozta a gyűjteménybe (5. kép). A Nyikitai Botanikus Kertből származik. Fehér húsú, jó ízű gyümölcsei nagyméretűek, tetszetős piros fedőszínnel borítottak, augusztus elején érnek. Erőtéljes növekedésű fái nagyon egészségesek és rendszeresen teremnek Soroksáron. Fagyűrész és gyümölcsminőség szempontjából is ez a genotípus tűnik a legjobbnak a mi viszonyaink között. Ebből kiindulva lehetne jó piaci értékű és nálunk biztonságosan termeszthető új lapos őszibarackfajtákat nemesíteni. Az olasz fajták közül az 'UFO 3' található meg a mi kísérleti ültetvényünkben. A mai piaci igényeket jól kielégítő gyümölcsminőségű fajta nálunk a lisztharmatra és a téli lehűlésekre nagyon érzékenynek bizonyult (6. kép).

Őszibarackból jelenleg túltermelés van Európában. Ebben a helyzetben úgy lehet többet eladni, ha többféle, különböző igényeket kielégítő fajtát kínálunk. A lapos gyümölcsű fajták jó lehetőséget biztosítanak a választék bővítésére.

Fotó: Dr. Szalay László felvételei

6. kép Az UFO 3 fajta nálunk fagyra és betegségekre érzékeny